
Trygga Län

En rapport om vad svenska län och kommuner kan göra åt problemet
otrygghet

JANUARI 2023

Hanna Sahlin Lilja fil dr i sociologi

Innehåll

Introduktion	2
Frågor och syfte	2
Metod och avgränsningar:	3
Kommunens handlingsutrymme i relation till otrygghet.....	3
Vad är otrygghet?	4
Bristande konceptualisering av "otrygghet"	4
Teori	6
BROTTLIGHET	7
KUNSKAP	9
"Finns det fler podcaster om mord i Sverige än vad det skedde mord förra året?"	12
Social mekanism och påverkansmöjligheter.....	13
GEMENSKAP.....	14
Gemenskap och otrygghet.....	15
Social mekanism och påverkansmöjligheter.....	16
MILJÖ OCH ORDNING	18
Den fysiska miljön och kopplingen till gemenskap	18
Forskning om oordning	20
Övertolkning av empiriskt stöd på grund av bristande undersökningsdesign.....	21
Forskning om övervakning.....	21
Social mekanism och påverkansmöjligheter.....	21
INSTABILITET OCH EKONOMI.....	22
Man kan aldrig stiga ner i samma flod två gånger	22
Otrygghet, fattigdom och ekonomisk osäkerhet	24
Social mekanism och påverkansmöjligheter.....	25
Avslutande diskussion.....	25
Är allt trygghetsarbete bra trygghetsarbete?	26

Introduktion

Trygga Län är ett forskningsprojekt lett av Hanna Sahlin Lilja, där Länsstyrelserna i Blekinge, Västra Götaland, Jämtland och Jönköping har gått samman för att framställa ett evidensbaserat kunskapsunderlag gällande trygghet och otrygghet. Med tanke på det oklara kunskapsläget i otrygghetsfrågan, där omfattande metodologiska problem och teoretisk begreppsförvirring är välkända faktum (Hale, 1996; Heber, 2007), har deltagande län upplevt ett behov av en riktad utredning för att klarlägga kunskapsläget. Forskningslägets omfattning gör dock gällande att vissa begränsningar är aktuella. Denna introduktion beskriver projektets centrala frågeställningar, metoder och avgränsningar. Projektet finansieras av Länsstyrelserna i Blekinge, Västra Götaland, Jämtland och Jönköping, samt utförs i samarbete med Linnéuniversitet.

Frågor och syfte

Projektets övergripande fråga är sammanfatta den kontemporära forskningen om otrygghet, och att utifrån den analysera hur en kommun skulle kunna agera för att åstadkomma evidensbaserad effekt på kommunens invånares (upplevda) trygghet. Projektet utgår från en förståelse av otryggheten som ett politiskt problem på skakig vetenskaplig grund – man vet egentligen ganska lite om otrygghet. Trots detta finns omfattande politisk kraft och påtryckningar i den här frågan, och svenska kommuner upplever ett behov att agera i frågan. Man vill göra något åt otryggheten, och tidigare studier av det existerande trygghetsarbetet visar att de existerande insatserna generellt bygger på att öka polisär kontroll och bevakning (Sahlin Lilja, 2021). Studier visar dock att detta kan få rentav motsatt effekt (Nair et al., 1993).

Det här projektet utgår från en genomgång av det kontemporära forskningsläget om otrygghet i syfte att utreda vad en kommun kan tänkas göra åt det politiska problemet otrygghet. Rapporten utgör inget komplett arbetsunderlag, utan är snarare tänkt att ge en övergripande bild av forskningsläget om otrygghet. Förslagsvis används rapporten av brottsförebyggare och trygghetsansvarige i samverkan med kommunens samhälls- och stadsplanerare.

Metod och avgränsningar:

Projektets primära metod är strukturerad litteratursökning. Forskning om "fear of crime" och "otrygghet", av god kvalitet publicerad i vetenskapliga journaler under det senaste decenniet, utgör grunden till rapporten. God kvalitet säkras delvis genom en subjektiv bedömning grundad i erfarenhet av området, samt av att en stor majoritet av studierna är publicerade i vetenskapligt granskade (peer reviewed) journaler med gott anseende. Ett par böcker som utgör nyckelverk är undantagna denna regel.

Resultaten har presenterats i den här rapporten, och vid muntliga presentationer vid Brottsförebyggande Rådets nätverksträff i december 2022 i Stockholm, samt på Linnéuniversitet i januari 2023. Till projektets resultat hör även ett referensbibliotek där forskningen som den här rapporten bygger på har etiketterats och som går att öppna med ett referensprogram, exempelvis Zotero.

Forskningsfältet om otrygghet och "fear of crime" är mycket omfattande, och håller ofta undermålig vetenskaplig kvalitet. Litteratursökningen bygger på expertis och erfarenhet relaterat till fältet otrygghetsforskning, och är därför subjektiv till sin natur. Eftersom projektets främsta fokus är att sammanfatta det dagsaktuella forskningsläget i otrygghetsfrågan, kommer forskning som är äldre än 10 år endast inkluderas om den anses vara särskilt relevant. En stor majoritet av studierna som rapporten utgår från är publicerade under sent 2010-tal eller tidigt 2020-tal.

Rapporten utgår från har kategoriserats i fem teman som anses vara särskilt intressanta i relation till problemet otrygghet. Dessa är brottslighet, kunskap, gemenskap, miljö och ordning, och instabilitet och ekonomi. Gränsdragningen mellan dessa teman är något godtycklig, och de relaterar till varandra på ett flertal sätt.

Kommunens handlingsutrymme i relation till otrygghet

Om man utgår från gängse kontemporära förståelse av "otrygghet" som relaterat till skydd från brott och våld (Sahlin Lilja, 2021), blir det snart tydligt att kommunen har begränsat handlingsutrymme i relation till otryggheten, samt i relation till det utökade brottsförebyggande ansvar som åläggs kommunerna sommaren 2023. Störta påverkan på brottslighetens nivåer i olika brottskategorier torde demografiska faktorer stå för. Det är välkänt inom kriminologin att brott främst begås av unga personer, och främst av män. Att ha en stor andel äldre kvinnor inom sin kommun är alltså sannolikt av större

effekt på brottsnivåer än vad många brottspreventiva åtgärdsprogram kan tänkas ha effekt. En kommun som syftar till att minska brottsnivåerna i kommunen kan tänkas göra det genom att minska andelen unga män som bor i kommunen. Man kan dock ifrågasätta om denna strategi är vettig, demokratisk eller sund. Klart står dock att om det ultimata syftet är att minska utsattheten för brott har demografiska faktorer mycket stor påverkan. Man kanske kan sammanfatta det som att kommunens demografi sannolikt har avgörande betydelse för den sammanlagda nivån av brottslighet i kommunen, vilket kan ha effekt på upplevelsen av trygghet. Denna utredning kommer syfta till att presentera åtgärder för att minska otryggheten som har allmän effekt. Det innebär att åtgärder som endast har evidensbaserad effekt på tryggheten hos vissa grupper utesluts. Det kan dock finnas skäl för enskilda kommuner att analysera sambandet mellan brottslighetsnivåer, trygghet och den egna befolkningssammansättningen.

Vad är otrygghet?

Bristande konceptualisering av "otrygghet"

Att begreppet otrygghet är oklart och dåligt definierat är ett välkänt problem. Trygghetsforskningens historia präglas av politiskt intresse, och forskningen initierades ursprungligen av den amerikanska presidenten Lyndon B Johnson, som tillsatte kommissionen som resulterade i de första trygghetsstudierna (Lee, 2013). PH Ennis, som utförde en av studierna som resulterade från presidentens tillsatta kommission, är upphovsperson till den klassiska otrygghetsoperationaliseringen "how safe do you feel walking around your neighbourhood after dark?" (Ennis, 1967). Under 70- och 80-talen expanderade forskningen om otrygghet kraftigt i USA, och spreds sedan över världen. Storbritannien var tidiga med att mäta otrygghet, och även där fick mätningarna förståelsen av problemet otrygghet omfattande politiska konsekvenser (Farrall, 2006). Forskningen om otrygghet har sedan sitt ursprung präglats av teoretisk, metodologisk och statistisk kritik. Det har debatterats vad otrygghet egentligen är. Är det en personlig egenskap? Är otrygghet samma sak som upplevd risk? Är känslan orsakad av en personlig egenskap, eller en situationell? Orsakas otryggheten av brottsligheten? Eller av sammansättningen av grannar i lokalområden? Är den orsakad av vilken typ av media individen konsumerar? Är otryggheten irrationell eller rationell?

Begreppsmässig förvirring har präglat fältet sen det amerikanska ursprunget. Otrygghetsforskningen, eller snarare den amerikanska forskningen om "fear of crime" har varit dominerad av kvantitativa enkätstudier. Den här typen av forskning är mindre lämpliga att klarlägga sociala mekanismer och bakomliggande faktorer, även om det är en kraftfull metod på andra sätt (Mills, 1959). Detta har lett till omfattande problem i kunskapsläget om otrygghet. Ett centralt problem är att konventionen att fråga studiedeltagare i en kvantitativ enkätstudie hur trygga de känner sig i sitt bostadsområde på natten inte är ett särskilt valid sätt att mäta otrygghet. Detta har bevisats bland annat genom ett omfattande brittiskt forskningsprojekt. Ditton, Farrall och Gilchrist visade att Ennis-operationaliseringen saknar tillräcklig samstämmighet med andra frågor som mäter otrygghet, som att exempelvis fråga om deltagaren känner sig rädd för olika brottskategorier. Vidare visade gruppens studier att andelen som faktiskt är rädd antagligen kraftigt överskattas i studier med traditionell metodologi. Genom att fråga deltagarna om de känner sig trygga inomhus, om de känner sig trygga utomhus samt om de går ut kom studien fram till att endast 5% är "problematiskt rädda" (Farrall et al., 1997).

Ennis-operationaliseringen, genom att fråga individen just hur trygg man känner sig när man är ensam och utomhus, definierar subjektet för forskningen – vad man är rädd för – som något som äger rum när man är utomhus, ensam och det är mörkt. Den här operationaliseringen har kritiserats också för att den mäter rädsla för en statistiskt sett mycket ovanlig form av brottslighet: risken att bli attackerad av en främling. Det är också en speciellt ovanlig form av brottslighet att utsättas för som kvinna. Formuleringen har kritiserats av feministiska kriminologer för att bygga på sexistiska föreställningar om att kvinnan är trygg i hemmet och utsatt i offentligheten, vilket går tvärtemot faktiska forskningsresultat om kvinnors utsatthet för våld (Koskela & Pain, 2000; Pain, 2000; Sahlin Lilja, 2021; Stanko, 1990, 1995). Chris Hales klassiska metaanalys (1996) slog fast att otrygghetsforskningens resultat beror på hur man har forskat om otrygghet, snarare än av hur otryggheten faktiskt är. Trots att seriösa försök har gjorts att förbättra validiteten kvarstår problemet, vilket illustreras av en kontemporär granskning av forskningsfältet:

We also find that Hale's (1996) observations that the literature on fear of crime is "trapped within an overly restrictive methodological and theoretical framework" (p. 53)

continue, with a heavy reliance on the use of quantitative research designs. (Hart et al., 2022)

Forskningsläget om otrygghet är också komplicerad i bemärkelsen att det finns en mycket stor mängd forskning av högst varierande kvalitet. Många saker kan därmed påstås om otryggheten och anses ha stöd i forskning. Författaren till denna rapport granskade svensk otrygghetsforskning och fann att svarsfrekvenserna är låga och sjunkande, att skillnaderna mellan enkäter i nivåerna av otrygghet är större än skillnaden mellan perioder, att förekomsten av response bias är sannolikt omfattande, samt att även den svenska forskningen domineras av den metodologiskt bristfälliga Ennis-operationaliseringen (Sahlin Lilja, 2021). Läget försvåras ytterligare av att det engelska forskningsämnet "fear of crime" översattes till otrygghet på engelska, och därmed förändrade begrepps innebörden av ett mycket gammalt svenskt ord som hade andra, mer materiella konnotationer innan översättningen (Sahlin Lilja, 2021).

Teori

Den här rapporten utgår från följande syn på otrygghet: det är en känsla som består av flera olika komponenter (ibland kallade pathways i forskningen) och som orsakas av både personliga egenskaper, och situationella, politiska och sociala faktorer. Denna förståelse för otryggheten som ett komplext och sammansatt problem bestående av flera komponenter, har kommit att dominera den del av otrygghetsforskningen som är av god metodologisk och teoretisk kvalitet (Alvazzi del Frate & Hideg, 2021; Engström & Kronkvist, 2021; Etopio & Berthelot, 2022; Jackson-Jefferson, 2020; Valente et al., 2019). Perspektivet sammanfattas väl av Lee's definition:

Affective relates to the emotional reaction to crime, cognitive refers to personal risk assessment, and conative is concerned with protective and avoidance behaviour. Feelings, thoughts and behaviours are also assumed to interact. For example, someone may assess a situation as dangerous (cognitive aspect) when coping skills are judged as inadequate; they may then experience an emotion of fear regarding the situation (affective aspect), and they may then react in a defensive manner (conative aspect).

Rapporten bygger på en konstruktionistisk epistemologi. Otrygghet är inget "naturligt fenomen" såsom kan återfinnas inom naturvetenskapen. Den svenska otrygghetsdiskursen, förståelsen för otrygghet som politiskt problem och kunskap och

lösningförslag genererade av samhällsvetenskapen beror på hur man har definierat och mätt otrygghet.

Rapporten utgår också från den danske samhällsvetaren Flyvbjergs uppmaning att praktisera fronesisk vetenskap (Flyvbjerg, 2004; Flyvbjerg et al., 2012; Flyvbjerg & Bryant, 2003). Fronesisk samhällsvetenskap, i Flyvbjergs definition, kan aldrig vara objektivt "naturvetenskaplig", utan bygger på ett kontinuerligt praktiserande av vetenskaplig "vishet" i relation till komplicerade fält med samverkande faktorer. Forskarens uppgift är enligt Flyvbjerg att försöka kontinuerligt påverka och *förbättra* samhället. Det finns utifrån detta perspektiv inget substitut för att vara väl inläst inom ett vetenskapligt område, men enbart kunskap räcker inte, utan forskarens uppgift är att befinna sig i ständig dialog med sitt kontemporära samhälle. Forskaren är en aktiv deltagare, aldrig objektiv men alltid analyserande, som ställer sin kompetens till samhällets förfogande. Enligt detta perspektiv är samhällsvetenskapen till sin natur politisk, subjektiv och värderande.

BROTTLIGHET

Att otrygghet orsakas av brottslighet tror nog många. Det är en intuitiv förklaring, som stärks av att ordet otrygghet numera är nära associerat till brottslighet, även om ordet otrygghet är mycket gammalt på svenska och tidigare associerades till ekonomisk instabilitet och oförutsägbarhet (Sahlin Lilja, 2021). Forskningen gör dock gällande att kopplingen mellan brottslighet och otrygghet är betydligt mer komplicerad än vad som kan antas. Som tidigare nämnt beror en del av denna oklarhet på grund av de undermåliga mätmetoder som otrygghetsforskningen bygger på. Det finns också andra skäl. Delvis är brottslighet ovanligt. Alla kan känna rädsla, läsa om brott som har skett och föreställa sig hur det skulle vara att bli offer för brott, men de allra flesta drabbas inte. Det är också så att de vanligaste brotten är inte särskilt dramatiska, och leder sannolikt inte till större upplevelser av rädsla, såsom mindre stöldbrott, bedrägeriförsök, trafikförseelser.

Det är också välkänt att grupper som viktimeras mer, som unga män, ofta är mindre rädda än mindre viktimerade grupper, såsom äldre kvinnor. Detta har forskningen

delvis förklarar med "vulnerability"-hypotesen, som menar att individers rädsla beror på hur sårbar man upplever sig vara, och hur stora de negativa konsekvenserna av att brottsutsättas skulle bli. Det kan också vara så att Ennis-operationaliseringen "how safe..." fångar upp en rädsla för sexuellt våld hos kvinnor som är mindre vanliga hos män, och att skillnaderna mellan könen är mindre med andra mätmetoder. Forskare har betecknat detta som rädslans paradoxen: att mindre utsatta grupper är mer rädda (Prieto Curiel & Bishop, 2016, 2018). Vissa studier har funnit samband mellan att viktimeras och känna sig mer otrygg (Balkin, 1979; Valente et al., 2022) medan andra studier inte finner något stöd för ett sådant samband (Ellis & Renouf, 2018, 2018; Garofalo, 1979; Scherg & Ejrnæs, 2022). De flesta studier som undersöker detta konstaterar att sambandet mellan otrygghet och brottslighet är oklart (Barton et al., 2017; Chadee et al., 2007; M. L. Chataway & Hart, 2019; Engström & Kronkvist, 2021; Farrall et al., 2009; Ferraro, 1995a; Guedes et al., 2018; Jackson-Jefferson, 2020; Jalain et al., 2020; Janssen et al., 2021; Medina & Rodrigues, 2019; Noble & Jardin, 2020; Prieto Curiel & Bishop, 2017, 2016, 2018; Pryce et al., 2020).

Forskare har framfört att personliga egenskaper verkar spela större roll än upplevelser (Ellis & Renouf, 2018), samt att indirekta upplevelser kan få större effekt på otryggheten än direkta brottsupplevelser (Arnold, 1991; Tyler, 1980). Det finns robust stöd för att hävda att indirekta upplevelser av brottslighet, med andra ord om en person man känner berättar om ett brott den eller någon annan blivit utsatt för, ökar en individs upplevelse av otrygghet. Det kanske kan förstås som att brottsligheten "kommer nära" individen, att man kan föreställa sig själv utsättas för brottet som man får höra om. Relaterat till detta är idén om altruistisk rädsla; rädsla för att någon annan ska utsättas för brott. Många vittnar om att denna rädsla kan vara potent, och att den ökar på ett förståeligt sätt när individen blir föräldrar. Man kan också ifrågasätta om rädsla verkligen är den enda känsla som brottslighet ger upphov till. Brittiska forskare har funnit att ilska var en minst lika vanlig och stark känsla (Ditton et al., 1999). Intervjustudier har visat att människor blandar begreppen rädsla, oro och ilska när de pratar om sina reaktioner på brottslighet (Etopio & Berthelot, 2022). Det innebär att man kan känna sig mer rädd av att höra om någon som har utsatts för brott, än att själv bli utsatt. Det finns också relaterad metodologisk kritik gällande att Ennis-operationaliseringen leder till hypotetiska svar hos dem som sällan går ut på natten, och

därmed överskattar nivåerna av otrygghet (Farrall et al., 1997). Äldre personer som sällan går ute nattetid har är ofta otryggare än andra grupper, och även här kan vi ana att föreställningen kan vara mer potent än upplevd verklighet. Det är också vanligt att tänka sig att otryggheten kommer "utifrån". Det innebär att man kanske känner att ens bostadsområde är tryggt trots att brottsnivåerna är högre, eftersom bostadsområdet är hemvant och man känner igen sig. En individ kan då komma att bedöma ett annat bostadsområde, med samma brottsnivå, som mer otryggt då det framstår som främmande. Här kan man tänka sig att komponenten fantasi, att föreställa sig hur det skulle vara att bli utsatt för brott i jämförelse med en faktisk upplevelse, kan spela in, och att föreställningen kanske är mer rädslorframkallande än verkligheten.

Sammanfattningsvis kan man påpeka att det inte går att särskilja otrygghetsforskningen från den begreppsförvirring som har präglat den, och att vi egentligen har ganska begränsade kunskaper om otrygghetens samband till brottslighet. För att anknyta till en svensk kontext så kan vi konstatera att en omfattande dansk studie inte fann ett samband mellan brottsutsatthet och otrygghet (Scherg & Ejrnæs, 2022). En svensk studie, som ännu inte är publicerad men som bygger på polisens mätningar, fann stöd för att otryggheten ökade när en person har utsatta för brott (Lars Westfeldt *forthcoming*). Sammanfattningsvis kan vi konstatera att forskningsläget är oklart, och att effekten av brottsutsatthet på otrygghet kan tänkas bero på personliga och medierande egenskaper.

KUNSKAP

Ett annat tema som otrygghetsforskningen har undersökt är individens bedömning av risken att utsättas för brott, och hur denna bedömning inverkar på individens känsla av otrygghet (Ferraro, 1995b; Hinkle, 2015; Lagrange & Ferraro, 1989; Smith et al., 2001). Relaterat till frågan om otrygghetens förhållande till brottslighet, är den om individens uppfattningar om brottsligheten och risken av viktimeras. Ledande trygghetsforskare har föreslagit att uppdelningen mellan funktionell och icke funktionell otrygghet, eller rädsla för brott, där den funktionella rädslan fungerar som ett skydd för individer som de facto löper hög risk att utsättas för brott. Den icke-funktionella rädslan är rädsla som

är i någon mån icke-rationell och inte utgår från en faktisk risk att brottsutsättas (Lee et al., 2020).

Att bedöma risken för viktimisering utgår från individens uppfattning om brottslighet i områden hen rör sig i, och är därmed kopplad till individens uppfattningar om brottsligheten. Problemet är att det finns gott om studier, i både europeiska, amerikanska och asiatiska kontexter, som visar att individer ofta har en felaktig uppfattning om brottslighetens nivåer och utveckling (Adriaenssen et al., 2020; Duffy et al., 2008; Esberg & Mummolo, 2018; Flatley, 2017; Ito, 1993; Levi & Jones, 1985; Mastroiocco & Minale, 2018; Mohan et al., 2011; Pfeiffer et al., 2005; Prieto Curiel & Bishop, 2016; Thal, 2017; Weatherburn & Indermaur, 2004). Generellt tror människor att brottsligheten ökar hela tiden, även när omfattande brottsminskningar har skett. Kriminologen Michael Tonry har skrivit att det är anmärkningsvärt att endast ett fåtal kriminologer har uppmärksammat de stora brottsminskningar som skett i stora delar av västvärlden (Tonry, 2014a).

En klar majoritet av svenskarna som tror att brottsligheten ökar. NTU har mätt detta sedan 2006 och omkring 80% av deltagarna tror i varje mätning att brottsligheten ökar (BRÅ, 2007, 2021). Även i andra svenska undersökningar, samt i den internationella forskningen är detta ett välkänt mönster; medborgare tror att brottsligheten ökar mycket hela tiden. Detta stämmer dock inte. Frågor om brottslighetens utveckling hör inte till denna rapports ämnesområde, men för vidare läsning i frågan rekommenderas att läsa exempelvis Kivivouris, Lehtis, von Hofers eller Tonrys studier som alla visar på signifikanta brottsminskningar sedan 1990-talet (Kivivuori, 2014; Lehti et al., 2019; Sarnecki, 2022; Tonry, 2014b; Tseloni et al., 2010; von Hofer, 2011). Helt klart är att en stor majoritet av felaktiga uppfattningar om brottsutveckling, och att dessa uppfattningar har starkt samband med att känna sig otrygg. Det finns omfattande forskning som visar att de allra flesta har felaktiga uppfattningar om brottsligheten från en rad länder, exempelvis USA, Wales, England och Australien (Annison & Guiney, 2022; Barak & Bland, 2019; Donohue, 2017; Duffy et al., 2008; Esberg & Mummolo, 2018; Flatley, 2015; Hough et al., 2013; Jennings et al., 2015; Mohan et al., 2011; Prieto Curiel & Bishop, 2016; Sivarajasingam et al., 2021; Thal, 2017; Weatherburn & Indermaur, 2004, 2004).

Det finns starka belägg för att hävda att de som tror att brottsligheten ökar är mer otrygga (Pfeiffer et al., 2005; Shi, 2020, 2022). Pfeiffer, Windzio och Kleimann (2005) tar upp flera viktiga punkter. Denna tyska studie visar att en majoritet har mycket felaktiga åsikter om brottsligheten; så få som 2 procent uppskattade den totala brottsutvecklingen som en liten minskning, 91 procent trodde att brottsligheten ökade och 0 procent trodde på en stor minskning. De flesta trodde att brottsligheten ökade i alla kategorier, när brottsligheten i själva verket minskade i fem av de sju undersökta brottskategorierna. Mest korrekt var allmänhetens uppskattningar av brottsligheten för brott som hade ökat. När det gäller sexualmord och fordonstöld trodde de svarande att brottsligheten hade ökat med 240 % respektive 47 % procent, medan tysk officiell brottsstatistik uppmätte en minskning med 37 % respektive 60 %.

Mest intressant för denna rapport är den starka associationen mellan otrygghet och uppfattningar att brottsligheten ökar, samt att otrygghet var mycket starkt förknippat (0,8) med stöd för hårdare straff. Att uppfatta brottsligheten som ökande var förknippat med att titta på mer brottsinnehåll i privata tv-nätverk, vilket i en tysk kontext är av typen kvällstidningsjournalistisk. Brottsinnehållet har ökat i tysk TV, samtidigt som domarna har blivit hårdare, samtidigt som den allmänna opinionen kräver ännu hårdare domar. Pfeiffer et al. (2005) argumenterar för behovet av att förstå samspelet mellan mediernas konstruktion av brottslighet, allmänhetens uppfattning om brottslighet och den opinionen om kriminalpolitik. Detta är ett eftersatt kunskapsområde även i Sverige, där den här typen av studier inte har gjorts.

I Storbritannien, där frågan om *fear of crime* länge också låg högt på den politiska dagordningen, har framgångsrikt arbete genomförts med kunskapsläget om brottsligheten. Mike Hough, en erfaren brittisk kriminolog som har konsulterats för den här rapporten, menar att briterernas kunskap om den egna brottsligheten har ökat, och att det har haft trygghetskapande effekter. Han skriver att brottsligheten minskning ledde först till en ny typ av trygghetsparadox, där invånarna fortsatte tro att brottsligheten ökade trots den nedåtgående trenden. Men efter 20 års brottsminskningar, och ett organiserat arbete i att öka kunskaper om brottsutveckling, har briterernas rädsla för brott minskat. Hough tillägger även att otrygghet inte längre ses som en prioriterat fråga i Storbritannien (Hough, 2017).

I en masteruppsats från Malmö Universitet, där malmöiter har intervjuats om sina uppfattningar om brottsligheten beskrivs ett problem med att få trovärdig information och kunskap om brottsligheten. Deltagarna beskriver en situation där det finns för mycket skvaller och för lite fakta och kunskap (Snowden, 2020).

"Finns det fler podcaster om mord i Sverige än vad det skedde mord förra året?"

Brottslighetens koppling till otryggheten kan dock förstås på andra sätt än orsakad av direkt brottsökning. Rubriken ovan diskuterades på en kriminologi-seminarium, och det är nog inte omöjligt att det finns fler än 100 podcaster om mord i Sverige, vilket skulle innebära att det kanske gör det. Det är definitivt så att brottslighet står i centrum för vår kultur numera på ett sätt som den inte gjorde exempelvis på 70-talet. Vår kriminalpolitik var i det närmaste obefintlig. Vi ägnade oss inte åt brott som underhållning, vilket får anses vara vår ledande underhållningsgenre numera. All media innehåller ett större inslag av innehåll kopplat till brottsligheten. En lång rad studier har konstaterat att vi är väldigt mycket mer upptagna av brottsligheten numera i vad vi konsumerar för nyheter, tidningar, tv-program och böcker. Det finns också forskning som visar att den som konsumerar mycket kriminalstatistik och speciellt av den mer alarmistiska "kvällstidningsaktiga" typen också är mer rädd för brott (D'Andrea et al., 2015; Pfeiffer et al., 2005).

Man ska också påpeka här att trots att det har skett omfattande brottsminskningar i Sverige, har vissa brottskategorier ökat som kan anses vara särskilt otrygghetsskapande, som till exempel dödligt våld med skjutvapen. Brottsligheten har också *stratifierats*; koncentrerats till vissa demografiska grupper (Bäckman et al., 2020). Brottslighetens struktur förändras, och det har sannolikt effekt på hur brottsligheten påverkas upplevelsen av otrygghet. Det finns en teoretisk skola som brukar benämnas som SARF Social Amplification of Risk Framework, vilket är närbesläktat till zemiologin, eller läran om skada (Sarnecki, 2003). SARF understryker att inte alla faror eller risker behandlas som lika "allvarliga", på ett sätt som stor i proportion till skadan de åsamkar rent statistiskt. Exempelvis dör dubbelt så många i trafiken som dödas till följd av brott och våld i Sverige årligen. Trots det har det nog skrivits långt fler spaltmeter om dödligt vålds utveckling, och många känner nog stor oro över det, trots att risken att dö på grund av våld ändå bör anses vara historiskt låg (von Hofer, 2011).

Här bör dock påpekas att kriminalpolitiken i Sverige under 2000-talet har varit alarmistisk och politiserad (Andersson & Nilsson, 2017; Tham, 2018). Detta har sannolikt bidragit till otryggheten. Otryggheten som problem kan inte frångöras från den kulturella, politiska och sociala utveckling som har skett, där brottsligheten står allt mer i centrum i samhället.

Sociala mekanismer och påverkansmöjligheter

Det finns goda skäl att tro att ett framgångsrikt arbete mot otrygghet kan bestå i kriminologisk folkbildning. De allra flesta är mycket dåligt informerade om brottsutveckling i olika kategorier. Genom att försöka höja kunskapsnivåerna så motarbetar man alarmism och populism inom kriminalpolitiken, och bygger en bättre demokrati med ett mer välinformerat elektorat.

Den sociala mekanismen som det här perspektivet bygger på kan beskrivas som att otrygghet består delvis av en bedömning av risken att utsättas för brott. Den risken har forskning visat att individen har svårt att bedöma på ett korrekt sätt, och att riskbedömningarna inte verkar påverkas särskilt mycket av vad som faktiskt händer med brottsutvecklingen. Detta kan bero på att en korrekt riskbedömning bygger på att individen har tillgång till korrekt information. Studier visar att de flesta inte har korrekt uppfattning om brottsutvecklingen. Att förse individer med information kan därför ha trygghetsskapande effekt.

På grund av de starka samband som uppmätts, beprövad erfarenhet från Storbritannien, samt på grund av de intuitivt rimliga sociala mekanismer som beskrivs, anses detta perspektiv ha stor inneboende potential att verka trygghetsskapande. Det ska också nämnas här att brottsutveckling inte ingår i skolplanen, och att de allra flesta har mycket små kunskaper om detta. Det handlar alltså om att höja kunskapsnivån från en allmänt låg nivå, och bedriva kriminologisk folkbildning. Detta skulle kunna göras genom exempelvis att informera om lokal brottsutveckling i olika brottskategorier. Detta kan ställas i relation till utvecklingen på regional och nationell nivå. Förslagsvis kan informationen utgå från följande källor: officiell brottsstatistik (tillhandahålls av Brå), polisens mätningar av ordningsproblem utomhus (Sk LOU-mätningarna), samt genom att använda sig av data från Patientregistret och Dödsorsaksregistret. Detta

arbete kräver en viss kriminologisk kompetens och bör inte utföras av någon som inte är utbildad i att mäta brottslighet.

GEMENSKAP

En aspekt av trygghetsforskningen som får anses vara högintressant utifrån perspektivet vad en kommun kan göra mot otryggheten, är forskningen om social kollektiv förmåga, social tillit och upplevelser av gemenskap. Grenen av trygghetsforskningen inleddes med en studie utförd av Sampson på 90-talet (Sampson et al., 1997), där han framför att centralt för upplevelsen av trygghet är något som han kallar för social efficacy. Man skulle kunna översätta social efficacy med kollektiv social förmåga, vilket definieras som samhällets förmåga att *enforce shared social norms*. Begreppsförvirring är ett återkommande tema inom otrygghetsforskningen, och så även här återfinns begreppsförvirring mellan gemenskap, tillit, social förmåga, och kollektiva normer.

Exempelvis diskuterar (Taylor, 2002) med anledning av (Gibson et al., 2002) om Social Integration (SI) och Collective Efficacy (CE) är distinkta begrepp gentemot varandra, och gentemot Informal Social Control (ISC), som var i ropet inom kriminologin långt tidigare. Begreppsdiskussioner om validitet och reliabilitet i mätmetoderna hör inte till detta kunskapsunderlags huvudsyftet att utreda, och lämnas delvis därhän. Det är dock viktigt att komma ihåg att fenomenet som diskuteras här, människors upplevelse av den sociala kontexten de befinner sig i, kan benämnas och mätas på olika sätt, vilket resulterar i olika grader av empiriskt stöd. Taylor (2002) påpekar, att traditionen inom kriminologi att tänka att människors lokala sammanhang är viktigt för upplevelsen av trygghet och säkerhet är längre än vad som framgår om man utgår från Sampsons (1997) studie. Sammanfattningsvis kan man mena att gemenskap, social styrka, kollektiva effektivitet och integration är faktorer som både intuitivt och i forskning har visat sig vara relevanta för människors känsla av trygghet.

Gemenskap och otrygghet

Den här delen av otrygghetsforskningen har presenterat starka och lovande resultat under de senaste åren. Flera studier under 2000-talet kom fram till att individer som bor på platser där det finns starka nätverk av relationer mellan människor känner sig tryggare, och att det är känslan av att kunna hantera sociala problem i lokalområdet som leder till trygghet (Gibson et al., 2002). En studie från 2018 finner stöd både för att oordning i den fysiska miljön leder till att människor bedömer risken för att utsättas för brott som högre, men att upplevelsen av socialt stöd minskade otryggheten (Hardyns et al., 2018). I Storbritannien har man försökt att på olika sätt öka socialt kapital i lokalområden, delvis för att kompensera för den brittiska polisens minskade medel under 10-talet.

Adler och Kwon definierar socialt kapital som den positiva vilja hos andra som en individ, genom sina relationer, har skapat hos andra; andras inneboende vilja att vilja hjälpa en person (Adler & Kwon, 2002). Socialt kapital har, i motsats till otrygghet, en positiv självförstärkande funktion, i bemärkelsen att människor som upplever sig att det finns socialt kapital i sina områden är både mindre otrygga och har en mer positiv bild av polisen. Att stärka upplevelsen av socialt kapital har sannolikt många positiva bieffekter, såsom ökad otrygghet har många negativa bieffekter. Viktiga komponenter av socialt kapital är att invånare delar information, litar på varandra, och har liknande visioner för sitt område (Lockley et al., 2019). Blokland och Nast, två tyska forskare som undersöker hur människor trivs och rör sig i sina lokalområden skriver att förutsättningar för gemenskap och grannsamverkan i områden är att människor kan få information om andras behov på ett vardagligt sätt. Socialt kapital, såsom jobbtillfällen, tips om skolor och bostäder och liknande information sprids informellt, genom vardagliga konversationer och genom att man kanske hör grannar prata (Blokland & Nast, 2014). Blokland och Nast menar att man bör arbeta för att utveckla *offentlig förtrogenhet*. De definierar detta som att kunna känna igen och bli igenkänd på lokala platser, där man möter vissa människor som man känner och många som man inte känner, men med vilka man utvecklar en viss grad av ytlig och flyktig bekantskap. Detta menar dem skapar bekvämlighetszoner där människor känner att de hör hemma, trots att de kanske inte har några vänner eller familjemedlemmar på plats. (Blokland & Nast, 2014)

På vissa sätt ekar dessa forskningsresultat av de slutsatser som en av våra mest kända Skandinaviska kriminologer, Nils Christie (2004) har kommit fram till; att det är trygghetsskapande att lösa konflikter lokalt med sina grannar. På sätt och vis går dessa resultat i motsatt riktning till den generella trygghetsdiskursen där fokus traditionellt har legat på att öka polisiär bevakning. Lee skriver att:

These findings demonstrate the importance of taking a comprehensive and tailored approach to addressing functional and dysfunctional fear of crime at the neighbourhood level through targeted community programs that emphasise social inclusion and increase resident participation, reduce signs of disorder, encourage pro-social precautions, 'activate' streetscapes in consultation with local communities and draw on the support of ongoing interagency collaboration. (Lee et al., 2020).

Såsom Lee skriver ovan är *resident participation*, att lokalbefolkningen deltar och känner sig delaktiga, ett absolut krav för ett framgångsrikt trygghetsarbete. Man bör rikta in sig på att involvera de som projektet riktar sig mot i alla steg; planering, mätningar och genomförande. Man bör också undvika brandkårsinsatser och "akuta" trygghetsåtgärder till förmån för långsiktigt arbete som syftar till att öka upplevelsen av gemenskap över tid.

Social mekanism och påverkansmöjligheter

Man kan sammanfatta perspektivet som följande: människor känner sig tryggare när de känner social gemenskap och tillit. Formulerat som så blir också den teoretiska bakgrunden och de sociala mekanismerna tydliga och lätta att förstå. Man känner en större trygghet när man känner sina grannar vid namn, kan låna en kopp socker, kan be om hjälp, hälsar i trappan, vet att ungdomsgänget på gården är grannpojken och hans kompisar och så vidare. Denna insikt skulle sannolikt de flesta hålla med om, och den tangerar viktiga insikter från andra vetenskapliga inriktningar än kriminologin, såsom folkhälsovetenskapen, som gärna betonar att människors livssituation bör ses ur ett helhetsperspektiv.

En kommun, genom samarbete med lokala aktörer såsom bostadsbolag, bör arbeta för att underlätta möjligheterna för den här typen av vardagliga, informella möten mellan grannar. Man kan nog påstå att alla aktiviteter som får grannar att prata med varandra

har trygghetsskapande effekt, men särskilt stor effekt får insatser som är ålders- kön- och klass-integrerande. Det innebär att i stället för att bygga en fotbollsplan, där aktiviteter traditionellt delas upp enligt båda kön och ålder, är det bättre att bygga något som attraherar människor från olika bakgrunder att spendera tid tillsammans.

Perspektivet som understryker att upplevelsen av social gemenskap är central är högtintressant för projektet trygga län eftersom min, Sahlin Liljas, bedömning är att detta utgör en av de större möjligheterna för en genomsnittlig kommun att påverka upplevelsen av trygghet. Till skillnad från insatser rörande den fysiska miljön är mycket lite gjort för att påverka denna aspekt av trygghet.

Det kan till exempel handla om att: kan kommunen underlätta för lokalt föreningsliv, genom att erbjuda gratis eller billigare lokaler och lokalhyra? Detta kan omfatta både sport- och träningsrelaterade aktiviteter, och annat. Kanske en lokal bok- eller filmklubb, träffar för läsläsning och studier, träning och sport, yoga- eller odlingsförening? Kanske kan kommunen investera i lokala biblioteks-liknande system för att låna sportutrustning, friluftsutrustning, och leksaker? Kanske kan kommunen satsa på sociala möten kopplade till olika typer av kreativ verksamhet, som målning, keramik, bakning eller pyssel? Den här typen av aktiviteter kan sannolikt locka olika demografiska grupper att även möta varandra. Även om riktade aktiviteter till ungdomar, pensionärer eller barn självklart har sin plats, har sannolikt aktiviteter som attraherar olika demografiska grupper att träffas större effekt på otryggheten.

Kan kommunen underlätta för spontana sociala möten i grannområdet? Detta utgår sannolikt från en attraktiv fysisk miljö som inbjuder till sociala aktiviteter i lokalområdet. Grillar, sittplatser, parker, rabatter och lekplatser och andra sociala rum ökar upplevelsen av gemenskap och ett områdes förmåga att generera socialt kapital. Alla platser som leder till att grannar träffas oftare är trygghetsgenererande.

Social efficacy-begreppet utgår från lokalsamhällets förmåga att kollektivt lösa problem. Att uppleva att man är en aktiv samhällsmedborgare som aktivt "skapar" sitt bostadsområde. Här föreslås att kommunen funderar understödjande till känslan av att kunna lösa sociala problem, och förmågan att tillsammans med sina grannar förbättra ens bostadsområde. Kan lokala bostadsområden ordna träffar för att städa, fixa och måla i området, för att odla grönsaker, örter och blommor i rabatterna, att diskutera

vilka förhållningsregler som bör gälla i området, eller för att adressera något annat problem som de boende upplever?

MILJÖ OCH ORDNING

Inom otrygghetsforskningen finns en lång tradition av att undersöka sambandet mellan otrygghet och tecken på oordning (disorder på engelska) i den fysiska miljön. Den här inriktningen utgår från Wilson och Kellings teori Signs of Disorder, tecken på oordning på svenska (Wilson & Kelling, 1982). Att mena att dåligt skött fysisk miljö leder till otrygghet är dock något av en feltolkning av grundteorin, som snarare handlar om att höja nivån av polisiär kontroll (Bratton & Kelling, 2015). Man bör snarare se utvecklingen som att det har skett en korsbefruktning mellan fälten stadsplanering och kriminologi, där idén om att man kan minska brottsligheten och öka tryggheten genom att förändra det fysiska rummet har varit inflytelserik och politiskt populär. En stor del av det pågående arbetet mot otrygghet i Sverige går ut på att ändra den fysiska miljön, genom att exempelvis fråga kommuninvånarna vilka platser de anser är otrygga (Sahlin Lilja, 2021).

Den fysiska miljön och kopplingen till gemenskap

I vissa texter, exempelvis behandlas social efficacy-begreppet som del i den inriktning inom otrygghetsforskningen som handlar om fysisk miljö och ordningsstörningar (Farrall et al., 2009). Dessa perspektiv är relaterade, men Farrall gör en viktig urskiljning, att upplevelser av gemenskap och ordning är högst subjektiva till sin natur: *Such judgements about crime—and subsequent cognitive and emotional representations of the risk of victimization—were strongly shaped by assessments of social control, and since different people sharing the same environment came to different conclusions about disorder, cohesion, and collective efficacy, it would appear that the fear of crime operates as a barometer of mutual trust and solidarity (Jackson, 2004a; cf. Bannister, 1993).* (Farrall et al., 2009)

Vi människor är i grunden subjektiva varelser. Kriminologin har trots den en lång tradition av att bortse från denna komplexitet, och försöka mäta exempelvis otrygghet

direkt orsakad av antal fysiska tecken på oordning i bostadsområdet. Trots visst empiriskt stöd, är detta alltså en grov förenkling som snarare skymmer än synliggör de sociala mekanismer som orsakar sambandet. En krossad ruta, en alkoholist, en tiggare, ett skråligen ungdomsgäng är alla traditionella tecken på "oordning" enligt det teoretiska perspektivet Signs of Disorder, eller Broken Windows (Wilson & Kelling, 1982), vilket har varit mycket populärt bland både svenska och utländska politiker (Sahlin Lilja, 2021). Man ska dock vara medveten om att denna teori har blivit mycket kritiserad inom akademien och har bristande empiriskt stöd sett till den helhet av sociala mekanismer som originalteorin föreslår (Dixon, 1998; Harcourt, 2009; O'Brien et al., 2019; Parker, 2018; Sampson & Raudenbush, 2004; Shelden, 2004). Det som påpekas inom modern forskning om otrygghet är just subjektivitet – att ett skråligen ungdomsgäng kan tolkas som ett våldsamt hot av en person, och som grannens son och hans kompisar av en annan. Uppfattningar om oordning är alltid subjektiva och skiljer sig från person till person, vilket påtalas av Farrall et al (2009) och vidare påvisas av en omfattande studie i Chicago utförd av Sampson och Raudenbush (2004). Ingen av dessa tolkningar är mer sann eller rätt. Men att försöka underlätta för personer att känna det senare snarare än det förra har sannolikt stor effekt på upplevelsen av trygghet.

Det bör också påpekas att det amerikanska begreppet *social cohesion*, ungefär social sammansättning, generellt något som benämns som något positivt och som kan motarbeta otrygghet, inte är helt frånskilt något som på svenska kan benämnas som segregation. I flera studier har collective efficacy operationaliserats som att boende delar normer, förväntningar och värderingar. Dessa studier bygger ofta på amerikansk syn på klass, ras och stratifiering av samhället och när man har testat dessa modeller i Europa har man funnit att detta inte har väntad trygghetsskapande effekt; i London verkar medborgarna inte bli tryggare av att bo nära människor som liknar dem själva i denna bemärkelse (Sutherland et al., 2013). Likaså studier över rädsla för brott i den tysktalande världen gör gällande att det finns viktiga skillnader; exempelvis förstås otrygghet generellt oftare som en konsekvens av ekonomisk osäkerhet (Gerber et al., 2010). Det finns skäl att hävda att den europeiska forskningsresultaten inte alls visar på lika tydliga samband mellan att bo med "lika" människor och att känna sig trygg. Man kan nog också hävda att en stor del av forskningen om oordning också förvanskar att det finns ett samband mellan ekonomiskt välstånd och att känna sig trygg, och att ekonomiskt välbärgade personer generellt bor i välskötta områden. Enligt social

cohesion-begreppet leker lika barn bäst. Det innebär att man menar att områden som bebos av människor som tillhör samma demografiska grupp, vilket inom amerikansk forskning brukar innebära etnicitet/"race" och ekonomisk ställning, är tryggare. Det finns en rasistisk aspekt av forskningen om fear of crime som tenderar att framhäva att vita människor känner sig otrygga av att bo nära svarta människor (Sahlin Lilja, 2021). Mot detta kan man ställa en svensk forskningstradition som har understrukt segregeringens många baksidor. Exempelvis brukar Helsingborg toppa listor över "Sveriges mest otrygga platser" och är även Sveriges mest ekonomiskt segregerade stad (källa). Hur ska man förstå det här? Man kan nog slå fast att det inte är oproblemiskt att importera idéer och forskning från en annan nationell och kulturell kontext, och att om USA:s rasrelationer har det skrivits spaltmeter¹ Det finns dock inget utrymme för en svensk kommun att välja vilken demografisk sammansättning kommunen har, och jag lämnar det därmed därhän vilken sammansättning som skulle vara den "tryggaste".

Forskning om oordning

En studie från 2018 finner stöd både för att oordning i den fysiska miljön leder till att människor bedömer risken för att utsättas för brott som högre (Hardyns et al., 2018). Denna typ av forskning finns det gott om, och den här typen av resultat är typiska. Människor uppskattar en omskött och vacker utomhusmiljö, och bedömer risken att utsättas för brott som högre i skräpiga och dåligt omskötta miljöer (Beckett & Beach, 2021; Carter & Wolfe, 2021; M. Chataway & Bourke, 2020; Costa & Durante, 2021; Hardyns et al., 2018; Koskela & Pain, 2000; O'Brien et al., 2019; Owens, 2013; Pain, 2000; Reka et al., 2021; Sampson & Raudenbush, 1999; Skogan, 2015; Solymosi et al., 2021). Samtidigt finns det gott om forskning som kritiserar det simplifierade påståendet att det är oordning i den fysiska miljön som orsakar otrygghet och brottslighet (Dixon, 1998; Harcourt, 2009; Harcourt & Ludwig, 2006; Parker, 2018; Sampson & Raudenbush, 2004; Shelden, 2004). Det finns även svenska studier som påvisar sambandet mellan oordning i bostadsområdet och otrygghet (Litzén, 2006; Mellgren, 2011; Wikström, 1985, 1990).

---

¹ Vill man fördjupa sig i den frågan kan dessa verk rekommenderas: (DuBois, 1903; Fanon et al., 1963; Myrdal, 1962; Wacquant, 2015).

Övertolkning av empiriskt stöd på grund av bristande undersökningsdesign

Den här delen av forskningen har också kritiserats för att överskatta sitt eget empiriska stöd på grund av bristande undersökningsdesign. En metaanalys från 2019 fann att 64% av de granskade studierna endast mätte oordning genom att samma person fick svara på om hen uppfattade ett område som tryggt och ordnat (O'Brien et al., 2019).

Forskning om övervakning

Till perspektivet oordning kan också idén om övervakning införlivas. Den bygger på samma teoretiska grundidé; att otrygghet orsakas av bristande kontroll och repression av oönskade beteenden. Man kan också konstatera att ökad kameraövervakning är en av de allra mest vanliga åtgärderna som svenska kommuner använder för att minska otryggheten. Tyvärr visar forskning även här att detta sannolikt inte har önskad effekt på otryggheten. Experimentstudier menar att förekomsten av kameraövervakning ironiskt nog ökar otrygghet, osäkerhet, misstänksamheten och minskar tilliten till andra människor (Williams & Ahmed, 2009). Skotska studier har visat på ingen eller motsatt effekt av kameraövervakning (Ditton, 2000; Short & Ditton, 1998). En koreansk studie visade på en viss minskning av otrygghet (Cho & Park, 2017). En metaanalys av områdessatsningars effekt på otryggheten kom till slutsatsen att forskningsläget är oklart och det finns bristande bevis för att hävda att övervakning har någon effekt på otrygghet alls, och pekar speciellt ut kameraövervakning, förbättrad belysning och samarbetsprogram kring trygghet som effektlösa (Lorenc et al., 2013).

Social mekanism och påverkansmöjligheter

Man kan nog beskriva kunskapsläget som att även om det inte är klarlagt inom forskningen vilka sociala mekanismer som orsakar otrygghet, och hur den fysiska miljön påverkar dessa, så kan man med forskningsstöd definitivt hävda att människor mår bättre och känner sig tryggare i en omskött och vacker bostadsmiljö. Som tidigare nämnt utgår en stor del av det existerande trygghetsarbetet i Sverige från detta perspektiv. Det finns dock inga skäl för kommuner att inte sköta om sin utomhusmiljö. Det finns också positiva indikationer på att s.k. nudging-tekniker, som bygger på svag

positiv förstärkning av önskade beteenden, kan fungera för att öka människors benägenhet att exempelvis slänga sopor i papperskorgar.

INSTABILITET OCH EKONOMI

The generalization thesis (Hirtenlehner, 2006a, 2009) understands fear of crime as a projection of diffuse social and existential anxieties, fed by social transformation processes (Gerber et al., 2010)

Man kan aldrig stiga ner i samma flod två gånger

Svårigheterna med "empirisk bevisföring" inom samhällsvetenskapen illustreras väl av detta perspektiv. Det är nämligen nästan omöjligt att "bevisa" detta perspektiv. Det skulle krävas tidsresor eller någon som hade otrolig framförhållning för 40 år sedan. Det finns gott om forskning som visar på att detta perspektiv verkar högaktuellt för "otryggheten". Att det är svårt att bevisa har att göra med bristerna i de mätmetoder som generellt används, och hur otrygghet definieras. Det finns ju, som tidigare diskuterat gott om forskning som har mätt olika typer av ordningsstörningar ute, och som generellt finner stöd för att hävda att människor känner sig tryggare i väl omskötta miljöer. Det är dock i det närmaste ett trivialt påstående – man gillar när det är fint. Det här perspektivet är betydligt mindre trivialt, och svårare att mäta. Ett flertal ledande samhällsvetenskapliga forskare och filosofer har dock framfört idéer som går i denna riktning. Dessa inkluderar Zygmunt Bauers *flytande rädsla* (Bauman, 2013), Richard Sennets analyser av den moderna staden (Sennett, 2007, 2021; Sennett & Sendra, 2022), Boltanski och Chiapellos analyser över kapitalismens styrningsmekanismer (Boltanski & Chiapello, 2005a, 2005b), Wacquant och hans *order and society* (Wacquant, 1999, 2008, 2009), David Garlands *culture of control* (Garland, 2001).

Perspektivet har jag valt att kalla instabilitet och ekonomi skulle också kunna benämnas som "ontologisk osäkerhet". Det syftar helt enkelt på att vårt samhälle är radikalt annorlunda idag än exempelvis på 70-talet, och att dessa förändringar har orsakat en

ökande oro och osäkerhet. Detta beror inte på att samhället är de facto farligare. Detta perspektiv menar inte att denna osäkerhet är orsakad av att risken av skadas till följd av våld är större. Tvärtom menar ledande kriminologer att den risken är historiskt låg i Sverige och västvärlden (Kivivuori, 2014; Sarnecki, 2022; Tham, 2018; von Hofer, 2011). Men samhällets struktur är förändrad under senmoderniteten. Om detta råder ingen tvekan. Dessa förändringar har analyserats i många olika akademiska verk, och handlar om förändringar i välfärdssystem (Ferragina, 2022), i ekonomisk struktur och fördelning (Therborn, 2020), i vilka förväntningar som ställs på individen och hur utstakad ens bana är (Sennett, 2007), och i vilken typ av ansvar som åläggs individen (Foucault & Bjurström, 2003; Oksala, 2013). Att kartlägga dessa förändringar är inte denna rapports syfte, men att de har ägt rum får anses stå bortom tvivel. Därför är det kanske inte heller så konstigt att man har frågat sig vad denna förändrade ekonomiska verklighet har inneburit för individens känsloliv? Att livet är mindre förutsägbart och mer osäkert, att det är betydligt mer osannolikt att man går i sina föräldrars fotspår, att unga generationer inte längre kan räkna med att få det bättre ekonomiskt ställt än sina föräldrar kan tänkas ha effekt. Att detta har hänt är alltså inte svårt att bevisa, men det är svårt att bevisa att det har orsakat fenomenet som vi känner som "otrygghet", av ett skäl som var känt redan av de gamla grekerna, just svårigheten förknippad med att stiga ner i samma flod två gånger.

Otrygghet är numera nära förknippat med våld och brott, och enligt detta perspektiv skulle detta vara något av en projicering. Man skulle kunna framhäva att dessa ekonomiska förändringar de facto har skett, och att risken att skadas till följd av våld inte har ökat (Kivivuori, 2014; Lehti et al., 2019; Sarnecki, 2022; Tham, 2018; von Hofer, 2011), och därmed leda det i bevis att de ekonomiska riskerna har ökat, och inte risken att skadas av våld. Men det går inte heller att bortse från att när de flesta människor säger att de är otrygga syftar de generellt på att de upplever rädsla för att utsättas för våld eller brott. Det skulle möjligtvis vara så att människor upplever ekonomisk oro men att detta inte beforskats på samma sätt. Inom otrygghetsfältet har det länge förekommit diskussioner om hur rädslan ska förstås: är det en rationell eller irrationell känsla? Dessa diskussioner har ofta grundats i att man har märkt att den uppmätta otryggheten inte kan förklaras av några faktiska risker som har ökat.

Otrygghet, fattigdom och ekonomisk osäkerhet

Ekonomisk oro har ett samband till otrygghet (Cossman & Rader, 2011; Ewald, 2012; Gerber et al., 2010; Jackson-Jefferson, 2020; Kujala et al., 2019; Pan, n.d.; Pantazis, 2000; Rueda & Stegmueller, 2016; Sampson & Raudenbush, 2004; Vieno et al., 2013). En omfattande kalifornisk studie visar att människors otrygghet ökade i samband med den ekonomiska krisen 2008 (Perez, 2018). En europeisk jämförelse baserad på European Social Survey-data fann ett samband mellan otrygghet och fattigdom, och mellan otrygghet och ekonomisk ojämlikhet (Kujala et al., 2019). Här bör också nämnas att Sverige har relativt låg otrygghet och låg fattigdom i jämförelse med exempelvis södra och östra Europa, men att vi har högre otrygghet, ekonomisk ojämlikhet och fattigdom än våra skandinaviska grannländer (Kujala et al., 2019). Det finns en äldre svensk studie som undersökte effekterna av 90-talskrisen på otrygghet och utsatthet för brott, och som fann ett samband mellan otrygghet och att tillhöra en lägre social klass. Studien påtalas i slutet behovet av ytterligare forskning som belyser hur fattigdom och ekonomisk ojämlikhet påverkar brottsutsatthet och otrygghet (Nilsson & Estrada, 2003).

Tyvärr kan vi konstatera att 2023, 20 år senare, vilket har inneburit ytterligare 20 år av växande ekonomisk ojämlikhet (Theborn, 2020), lyser den sorts forskning med sin frånvaro i en svensk kontext. Vi vet att länder som är mer ekonomiskt jämlika är mindre otrygga, och att människor som är rikare är mindre otrygga, samt att länder med låg fattigdom är mer trygga, men den här delen av forskningen är mycket outvecklad i jämförelse med forskningen om oordning. Det är speciellt paradoxalt eftersom att forskningen om oordning har kritiserats av mig (2021) och andra för att förväxla oordning med ekonomisk klass (Harcourt, 2009; Harcourt & Ludwig, 2006; Sampson & Raudenbush, 2004). Välbärgade människor bor generellt i välskötta områden. Problemet förvärras ytterligare av att forskningen om oordning till stor del är amerikansk, och att USA saknar ekonomiska fördelningssystem mellan geografiska områden, samt har en lång tradition av att blanda ihop klass och etnicitet. Forskningen om sambandet mellan ekonomisk ojämlikhet, fattigdom, klass och otrygghet är till stor del europeisk, men även här sker en sammanblandning av klass och etnicitet. Blokland skriver att segregering i Europa generellt sker enligt klass; att "utsatta områden" är

etniskt blandade med boende från hela världen, men generellt fattiga och bebodda av personer med låg utbildning och inkomst. Dessa områden anses vara just utsatta och sakna kollektiv förmåga. Blokland kritiserar den uppfattningen genom att peka på att omfattande negativa effekter är associerade med gentrifiering och att den välbeställda medelklassen flyttar in (Blokland & Nast, 2014). Vi får nöja oss med att konstatera att frågan om instabilitet, ekonomiska förändringar och fattigdom är högst relaterad till frågan om gemenskap och kollektiv förmåga, samt till frågan om ordning.

Social mekanism och påverkansmöjligheter

Den sociala mekanismen som beskrivs i detta perspektiv är ungefär att människor upplever stor ekonomisk osäkerhet och instabilitet på grund av ökad ojämlikhet och kapitalismens många kriser i senmodern tid. På grund av bristande förståelse för dessa komplexa och longitudinella förändringar, projiceras denna rädsla på något som är lättare att förstå och erbjuder enkla förklaringar; rädsla för brott, rädsla för utomstående och rädsla för den *andra*. Man kan nog också tillskriva detta perspektiv att odefinierbar, *flytande rädsla* (Bauman, 2013) också utnyttjas av politiska krafter för att vinna val.

Det är dock svårt att erbjuda särskilt många konkreta handlingsmöjligheter relaterat till detta. Lika lite som forskarna kan en kommun vrida tillbaka tiden eller har möjligheter att förändra samhällsekonomin. Olika kommuner och län har också mycket olika ekonomiska förutsättningar. Det mest handfasta råd som kan ges är att satsa på kommunens kärnverksamheter som kan tänkas ha en lindrande effekt gentemot ökad ojämlikhet såsom skola, fritid och kulturverksamheter. Vidare argumenterar jag för att hushålla med kommunens resurser relaterat till trygghetsfrågan, och lägga pengar på långvariga satsningar som bygger på lokalbefolkningens deltagande i stället för brandkårsverksamhet och tillfälliga akutinsatser.

Avslutande diskussion

Fears trace a map of a society's values; we need fear to know who we are and what we do not want to be. (Lee & Farrall, 2008)

Är allt trygghetsarbete bra trygghetsarbete?

Ledande brittiska trygghetsforskare skrev redan år 2000 att problemet med *fear of crime* var att hela Storbritannien hade i uppdrag att minska något som de inte förstod och inte heller kunde mäta (Ditton et al., 2000). Idag anses inte *fear of crime* vara ett särskilt akut problem i Storbritannien, men här i Sverige är det högaktuellt på den politiska dagordningen. Även här är vi satta att lösa ett problem vi varken förstår eller kan mäta. En intressant parallell i sammanhanget är att det faktiskt var så trygghetsforskningen fick sin början i Sverige. Polismakten fick år 1992 ett uppdrag de inte förstod eller kunde mäta; att öka tryggheten (Sahlin Lilja, 2021). Och på den vägen är det.

Jag har studerat trygghetsarbetet i Sverige under 6 år. Under den tiden har jag deltagit vid ett stort antal möten, nätverksträffar, konferenser, dragningar, presentationer och planeringar i relation till problemet otrygghet. Det finns omfattande och strukturella problem på området. Det värsta av dessa problem, är i min mening tendensen till förenklingar. Åtskilliga gånger har jag hört variationer på frasen "vi har valt att avgränsa oss/vårt trygghetsarbete till det brottspreventiva området/att fokusera på brott/att fokusera på att det ska vara säkert i centrum och därför har vi valt att satsa på kameror/poliser/väktare". Problemet med den här strategin är att sambandet mellan otrygghet och brottslighet är långt ifrån klarlagt eller väl förstått inom forskningen. Man kan helt enkelt som kommun lyckas väl med sitt brottspreventiva arbete utan att detta har någon som helst effekt på upplevelsen av trygghet i kommunen. Man kan också ha ett väldigt väl utbyggt arbete med att minska brottsligheten, och misslyckas med det på grund av demografiska förändringar i kommunen. Det är helt enkelt lätt att misslyckas på området. Det motstånd som existerar för att uppskatta dessa frågors komplexitet, och att inse att vår bristande förståelse har att göra med våra bristfälliga mätmetoder är ännu en försvårande faktor.

Resultaten från en skotsk studie visar på riskerna med ett felinriktat trygghetsarbete. I Nairs studie får vi ta del av resultaten av satsningen för att öka tryggheten i ett bostadsområde i Glasgow efter att ett fruktansvärt mord på ett barn ägde rum på 90-talet (Nair et al., 1993). Med en enkät mätte man invånarnas trygghet efter att omfattande satsningar hade gjorts för att öka tryggheten. Dessa inkluderade nytt låssystem för dörrarna, säkerhetsdörrar och fönster, bättre belysning och skövling av

träd och buskar för att öka sikten. Tyvärr visade enkätmätningar och intervjuer att trygghetsarbetet hade resulterat i signifikant ökad otrygghet; andelen som kände sig otrygga hemma ökade med 7% och fler undvek att gå ut om kvällarna (Nair et al., 1993). Vad kan detta bero på? Antagligen ledde det ökade fokuset på våld, skydd mot våld, trygghet och säkerhet som trygghetsarbetet resulterade i att fler människor reflekterade över risken att utsättas för våld, och därmed kände sig mer otrygga. På samma sätt märkte man att deltagare i projektet "Safer Cities" som syftade till att minska otrygghet i själva verket blev mer otrygga ju mer de deltog i projektet (Ditton et al., 2000).

Ett felriktat trygghetsarbete ger motsatt effekt, och ökar sannolikt otryggheten. Denna effekt kan antas vara en delförklaring till att otryggheten konstant beskrivs om ökande, trots att nästan alla kommuner idag arbetar för att öka tryggheten. Trygghetsarbete var nämligen ett helt okänt begrepp innan 90-talet, och då var vi inte heller särskilt otrygga enligt mätningar (Sahlin Lilja, 2021). Trygghetsarbetet idag domineras också av åtgärder inriktade mot ökad polisiär kontroll, såsom patrullering, bevakning av polis och väktare eller kamerabevakning, samt belysnings-relaterade åtgärder (Sahlin Lilja, 2021). Men det är högst oklart om detta har någon effekt på otryggheten, och vi kan konstatera att problemet otrygghet, såsom det uppfattas av politiker, media och stora delar av befolkningen har ökat i omfattning sedan 90-talet. Trygghetsåtgärderna, som är många, dyra och omfattande, verkar inte ha önskad effekt.

A criminological maxim appears to be emerging here: it seems that rates of 'fear' of crime may climb when the crime rate climbs, but fail to fall when the crime rate falls (Perring, quoted in Horne, 1996: 321) (Ditton et al., 2000)

I citatet ovan kommenterar Perring, citerad redan på 90-talet, ett framträdande mönster gällande USA och Storbritannien. Fear of crime, eller otrygghet i modern bemärkelse på svenska, steg när brottsnivåerna steg (vilket de gjorde kraftigt under andra delen av 1900-talet), men verkade inte sjunka när brottsligheten sjönk. Ett liknande mönster går inte att bevisa för Sverige, då endast Undersökningen om Svenska Levnadsvanor mätte otryggheten under de åren med kraftiga brottsökningar på 80-talet, och vi saknar trygghetsindikatorer längre tillbaka i tiden. Det som stämmer är dock att under de senaste 25 åren, en period av brottsminskningar i de allra flesta kategorier, har otryggheten etablerat sig som problem i Sverige.

Den här rapporten har sammanfattat kontemporär forskning om otrygghet utifrån frågeställningen som jag har mött när jag har föreläst om trygghetsforskningens många brister i svenska förvaltningar; men vad ska vi göra då? Den har sammanställt kontemporär forskning om fear of crime, och utifrån den forskningen presenterat fem centrala teman; brottslighet, kunskap, gemenskap, miljö och ordning, samt instabilitet och ekonomi. Rapporten har syftat till att ge handfasta råd om hur kommuner kan utveckla sitt trygghetsarbete med en stabil empirisk grund att stå på, och där det faktiskt finns indikationer på att arbete på dessa områden kan ge önskad trygghetskapande effekt. Rapporten utgör också en kritik av det existerande trygghetsarbetet, vilket är till stor del av repressiv karaktär, och syftar till att öka kontroll och bevakning. Det är oklart om dessa insatser får önskad effekt, och eftersom det är vad som har prövats under 2000-talet under tiden som otryggheten har uppfattats som ett ökande problem, så finns skäl att bredda förståelsen för vad evidensbaserat trygghetsarbete är.

Bibliografi:

- Adler, P. S., & Kwon, S.-W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. *Academy of Management Review*, 27(1), 17–40. <https://doi.org/10.2307/4134367>
- Adriaenssen, A., Paoli, L., Karstedt, S., Visschers, J., Greenfield, V. A., & Pleysier, S. (2020). Public perceptions of the seriousness of crime: Weighing the harm and the wrong. *European Journal of Criminology*, 17(2), 127–150.
- Alvazzi del Frate, A., & Hideg, G. (2021). *Methodological Issues in the International Study of Victimization*. Oxford University Press.
- Andersson, R., & Nilsson, R. (2017). *Svensk kriminalpolitik: Vol. 2nd edition*. Liber.
- Annison, H., & Guiney, T. (2022). Populism, Conservatism and the Politics of Parole in England and Wales. *The Political Quarterly*, 93(3), 416–423. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.13170>
- Arnold, H. (1991). Fear of Crime and Its Relationship to Directly and Indirectly Experienced Victimization: A Binational Comparison of Models. In *Developments in Crime and Crime Control Research*, eds Klaus Sessar and Hans-Jurgen Kerner.
- Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A., & Sivertsson, F. (2020). *Den ojämlika brottsligheten: Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017*.
- Balkin, S. (1979). Victimization Rates, Safety and Fear of Crime. *Social Problems*, 26(3), 343–358. <https://doi.org/10.2307/800458>
- Barak, A., & Bland, M. (2019). Is Crime Rising or Falling? A Comparison of Police-Recorded Crime and Victimization Surveys. *Sociology of Crime, Law and Deviance*, 24, 7–31. <http://dx.doi.org/10.1108/S1521-613620190000024004>
- Barton, M. S., Weil, F., Jackson, M., & Hickey, D. A. (2017). An Investigation of the Influence of the Spatial Distribution of Neighborhood Violent Crime on Fear of Crime. *Crime & Delinquency*, 63(13), 1757–1776. <https://doi.org/10.1177/0011128716671874>
- Bauman, Z. (2013). *Liquid fear*. John Wiley & Sons.

- Beckett, K., & Beach, L. (2021). The Place of Punishment in Twenty-First-Century America: Understanding the Persistence of Mass Incarceration. *Law & Social Inquiry*, 46(1), 1–31.
<https://doi.org/10.1017/lsi.2020.4>
- Blokland, T., & Nast, J. (2014). From Public Familiarity to Comfort Zone: The Relevance of Absent Ties for Belonging in Berlin's Mixed Neighbourhoods. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(4), 1142–1159. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12126>
- Boltanski, L., & Chiapello, E. (2005a). The New Spirit of Capitalism. *International Journal of Politics, Culture & Society*, 18(3/4), 161–188. <https://doi.org/10.1007/s10767-006-9006-9>
- Boltanski, L., & Chiapello, E. (2005b). *The New Spirit of Capitalism*. 3/4, 161.
- BRÅ. (2007). *Nationella trygghetsundersökningen 2006*. Brottsförebyggande Rådet.
- BRÅ. (2021). *Statistikdatabasen*.
- Bratton, W. J., & Kelling, G. L. (2015). Why we need broken windows policing. *City Journal*, 1–14.
- Carter, T. M., & Wolfe, S. E. (2021). Explaining the relationship between neighborhood disorder and crime fear: The perceptual role of neighbors and the police. *Journal of Criminal Justice*, 77, 1.
<https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2021.101867>
- Chadee, D., Austen, L., & Ditton, J. (2007). THE RELATIONSHIP BETWEEN LIKELIHOOD AND FEAR OF CRIMINAL VICTIMIZATION: Evaluating Risk Sensitivity as a Mediating Concept. *The British Journal of Criminology*, 47(1), 133–153.
- Chataway, M., & Bourke, A. (2020). Fear of Crime, Disorder, and Quality of Life. In K. M. Lersch & J. Chakraborty (Eds.), *Geographies of Behavioural Health, Crime, and Disorder: The Intersection of Social Problems and Place* (pp. 137–163). Springer International Publishing.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-33467-3_7
- Chataway, M. L., & Hart, T. C. (2019). A Social-Psychological Process of 'Fear of Crime' for Men and Women: Revisiting Gender Differences from a New Perspective. *Victims & Offenders*, 14(2), 143–164. <https://doi.org/10.1080/15564886.2018.1552221>

- Cho, J. T., & Park, J. (2017). Exploring the effects of CCTV upon fear of crime: A multi-level approach in Seoul. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 49, 35–45.
<https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2017.01.005>
- Christie, N. (2004). *A suitable amount of crime*. Routledge.
- Cossman, J. S., & Rader, N. E. (2011). Fear of crime and personal vulnerability: Examining self-reported health. *Sociological Spectrum*, 31(2), 141–162.
<https://doi.org/10.1080/02732173.2011.541339>
- Costa, A. T. M., & Durante, M. O. (2021). Fear of crime, disorders and social cohesion in the Brazilian Federal District. *Sociedade e Estado*, 36, 613–637. <https://doi.org/10.1590/s0102-6992-202136020011>
- D’Andrea, S., Roccato, M., Russo, S., & Serafin, F. (2015). 10 Mass Media, Linguistic Intergroup Bias, and Fear of Crime. *Psychology of Fear, Crime and the Media: International Perspectives*, 194.
- Ditton, J. (2000). CRIME AND THE CITY: Public Attitudes towards Open-Street CCTV in Glasgow. *The British Journal of Criminology*, 40(4), 692–709.
- Ditton, J., Farrall, S., Bannister, J., & Gilchrist, E. (2000). Crime surveys and the measurement problem: Fear of crime. In Victor Jupp, Pamela Davies, & Peter Francis (Eds.), *Doing Criminological Research*. London: Sage (pp. 142–155).
- Ditton, J., Farrall, S., Bannister, J., Gilchrist, E., & Pease, K. (1999). Reactions to Victimization: Why has Anger been Ignored? *Crime Prevention and Community Safety: An International Journal*, 1(3), 37–54.
- Dixon, D. (1998). Broken Windows, Zero Tolerance, and the New York Miracle. *Current Issues in Criminal Justice*, 10(1), 96-106.
- Donohue, J. J. (2017). Comey, Trump, and the puzzling pattern of crime in 2015 and beyond. *Colum. L. Rev.*, 117, 1297.
- DuBois, W. E. B. (1903). *The Souls of Black Folk*. New York: New American Library. Inc.

- Duffy, B., Wake, R., Burrows, T., & Bremner, P. (2008). Closing the gaps—crime and public perceptions. *International Review of Law, Computers & Technology*, 22(1–2), 17–44.
<https://doi.org/10.1080/13600860801924899>
- Ellis, D. A., & Renouf, K. J. (2018). Predicting fear of crime: Personality outperforms prior victimisation. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 29(3), 403–418.
<https://doi.org/10.1080/14789949.2017.1410562>
- Engström, A., & Kronkvist, K., 1987. (2021). Examining experiential fear of crime using STUNDA: Findings from a smartphone-based experience methods study. *European Journal of Criminology*. SwePub. <https://doi.org/10.1177/14773708211035301>
- Ennis, P. H. (1967). *Criminal victimization in the United States: A report of a national survey*. National Opinion Research Center, University of Chicago Chicago.
- Esberg, J., & Mummolo, J. (2018). Explaining misperceptions of crime. *Available at SSRN 3208303*.
- Etopio, A. L., & Berthelot, E. R. (2022). Defining and Measuring Fear of Crime: A New Validated Scale Created from Emotion Theory, Qualitative Interviews, and Factor Analyses. *Criminology, Criminal Justice, Law & Society*, 23(1), 46–67. <https://doi.org/10.54555/ccjls.4234.34104>
- Ewald, U. (2012). Criminal victimisation and social adaptation in modernity: Fear of crime and risk perception in the new Germany. In *Crime, risk and insecurity* (pp. 166–199). Routledge.
- Fanon, F., Sartre, J.-P., & Farrington, C. (1963). *The wretched of the earth* (Vol. 36). Grove Press New York.
- Farrall, S. (2006). ‘Rolling back the state’: Mrs. Thatcher’s criminological legacy. *International Journal of the Sociology of Law*, 34(4), 256–277. <https://doi.org/10.1016/j.ijsl.2006.09.005>
- Farrall, S., Bannister, J., Ditton, J., & Gilchrist, E. (1997). Questioning the measurement of the ‘fear of crime’: Findings from a major methodological study. *British Journal of Criminology*, 37(4), 658–679.
- Farrall, S., Jackson, J., & Gray, E. (2009). *Theorizing the Fear of Crime: The Cultural and Social Significance of Insecurity*. Oxford University Press.

- Ferragina, E. (2022). Welfare state change as a double movement: Four decades of retrenchment and expansion in compensatory and employment-oriented policies across 21 high-income countries. *Social Policy & Administration*.
- Ferraro, K. F. (1995a). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. SUNY press.
- Ferraro, K. F. (1995b). *Fear of crime: Interpreting victimization risk*. SUNY press.
- Flatley. (2015). *Crime Statistics, Focus on Public Perceptions of Crime and the Police, and the Personal Well-being of Victims—Office for National Statistics*.
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/compendium/crimestatisticsfocusonpublicperceptionsofcrimeandthepoliceandthepersonalwellbeingofvictims/2015-03-26>
- Flatley, J. (2017). Public perceptions of crime in England and Wales: Year ending March 2016. *Office for National Statistics*, 15.
- Flyvbjerg, B. (2004). Phronetic planning research: Theoretical and methodological reflections. *Planning Theory & Practice*, 5(3), 283–306. <https://doi.org/10.1080/1464935042000250195>
- Flyvbjerg, B., & Bryant, C. G. (2003). Making social science matter: Why social science fails and how it can succeed again. *Canadian Journal of Sociology*, 28(1), 109.
- Flyvbjerg, B., Landman, T., & Schram, S. (2012). 14 Important next steps in phronetic social science. *Real Social Science: Applied Phronesis*, 285.
- Foucault, M., & Bjurström, C. G. (2003). *Övervakning och straff: Fängelsets födelse*. Arkiv.
- Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Oxford Univ. Press.
- Garofalo, J. (1979). Victimization and the Fear of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 16(1), 80–97. <https://doi.org/10.1177/002242787901600107>
- Gerber, M. M., Hirtenlehner, H., & Jackson, J. (2010). Insecurities about crime in Germany, Austria and Switzerland: A review of research findings. *European Journal of Criminology*, 7(2), 141–157. <https://doi.org/10.1177/1477370809356871>

- Gibson, C. L., Zhao, J., Lovrich, N. P., & Gaffney, M. J. (2002). Social integration, individual perceptions of collective efficacy, and fear of crime in three cities. *Justice Quarterly*, 19(3), 537–564. <https://doi.org/10.1080/07418820200095341>
- Guedes, I. M. E. S., Domingos, S. P. A., & Cardoso, C. S. (2018). Fear of crime, personality and trait emotions: An empirical study. *European Journal of Criminology*, 15(6), 658–679. <https://doi.org/10.1177/1477370817749500>
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79–150.
- Harcourt, B. E. (2009). *Illusion of order: The false promise of broken windows policing*. Harvard University Press.
- Harcourt, B. E., & Ludwig, J. (2006). Broken windows: New evidence from New York City and a five-city social experiment. *The University of Chicago Law Review*, 271–320.
- Hardyns, W., Pauwels, L. J. R., & Heylen, B. (2018). Within-individual Change in Social Support, Perceived Collective Efficacy, Perceived Disorder and Fear of Crime: Results From a Two-wave Panel Study. *British Journal of Criminology*, 58(5), 1254–1270. <https://doi.org/10.1093/bjc/azy002>
- Hart, T. C., Chataway, M., & Mellberg, J. (2022). Measuring fear of crime during the past 25 years: A systematic quantitative literature review. *Journal of Criminal Justice*, 82, 101988. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2022.101988>
- Heber, A. (2007). *Var rädd om dig: Rädsla för brott enligt forskning, intervju personer och dagspress*. Stockholm Universitet.
- Hinkle, J. (2015). Emotional Fear of Crime vs. Perceived Safety and Risk: Implications for Measuring ‘Fear’ and Testing the Broken Windows Thesis. *American Journal of Criminal Justice*, 40(1), 147–168. <https://doi.org/10.1007/s12103-014-9243-9>
- Hough, M. (2017). The discovery of fear of crime in the U.K. In *The Routledge International Handbook on Fear of Crime* (eds) Murray and Mythen.

<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315651781-4/discovery-fear-crime-mike-hough>

- Hough, M., Bradford, B., Jackson, J., & Roberts, J. V. (2013). *Attitudes to sentencing and trust in justice: Exploring trends from the crime survey for England and Wales*. Ministry of Justice.
- Ito, K. (1993). Research on the Fear of Crime: Perceptions and Realities of Crime in Japan. *Crime & Delinquency*, 39(3), 385–392. <https://doi.org/10.1177/0011128793039003008>
- Jackson-Jefferson, M. (2020). Ritualization, Mental Mapping, and the Fear of Crime: The Constructions of Physical Space and Social Actors in Two High-Crime, High-Poverty Areas. *Sociological Imagination*, 56(1), 53–70.
- Jalain, C. I., Andreescu, V., & Higgins, G. E. (2020). Fear of crime in France: A partial test of Ferraro's risk interpretation model. *Crime Prevention & Community Safety*, 22(4), 351–363. <https://doi.org/10.1057/s41300-020-00101-x>
- Janssen, H. J., Oberwittler, D., & Koeber, G. (2021). Victimization and Its Consequences for Well-Being: A Between- and Within-Person Analysis. *Journal of Quantitative Criminology*, 37(1), 101–140. <https://doi.org/10.1007/s10940-019-09445-6>
- Jennings, W., Gray, E., Hay, C., & Farrall, S. (2015). Collating longitudinal data on crime, victimization and social attitudes in England and Wales: A new resource for exploring long-term trends in crime. *British Journal of Criminology*, 55(5), 1005–1015.
- Kivivuori, J. (2014). Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? *Crime and Justice*, 43, 289–340. <https://doi.org/10.1086/677664>
- Koskela, H., & Pain, R. (2000). Revisiting fear and place: Women's fear of attack and the built environment. *Geoforum*, 31(2), 269–280. [https://doi.org/10.1016/S0016-7185\(99\)00033-0](https://doi.org/10.1016/S0016-7185(99)00033-0)
- Kujala, P., Kallio, J., & Niemelä, M. (2019). *Income Inequality, Poverty, and Fear of Crime in Europe—Pietari Kujala, Johanna Kallio, Mikko Niemelä*. <https://journals-sagepub-com.ludwig.lub.lu.se/doi/10.1177/1069397118799048>

- Lagrange, R. L., & Ferraro, K. F. (1989). ASSESSING AGE AND GENDER DIFFERENCES IN PERCEIVED RISK AND FEAR OF CRIME*. *Criminology*, 27(4), 697–720. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1989.tb01051.x>
- Lee, M. (2013). *Inventing fear of crime*. Routledge.
- Lee, M., & Farrall, S. (2008). In *Critical voices in an age of anxiety* (pp. 223–226). Routledge-Cavendish. <https://doi.org/10.4324/9780203894408-18>
- Lee, M., Jackson, J., & Ellis, J. R. (2020). *Functional and dysfunctional fear of crime in inner Sydney: Findings from the quantitative component of a mixed-methods study*. <https://doi.org/10.1177/0004865820911994>
- Lehti, M., Kivivuori, J., Bergsdóttir, G. S., Engvold, H., Granath, S., Jónasson, J. O., Liem, M., Okholm, M. M., Rautelin, M., & Suonpää, K. (2019). *Nordic homicide report. Homicide in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, 2007–2016*.
- Levi, M., & Jones, S. (1985). Public and police perceptions of crime seriousness in England and Wales. *The British Journal of Criminology*, 25(3), 234–250. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047529>
- Litzén, S. (2006). *Oro för brott i urban miljö: Trygghetsundersökningar med anknytning till Stockholm*.
- Lockley, S., Graham, L., Redman, T., Zheng, Y., Routledge, G., & Purves, L. (2019). *The impact of a local community engagement intervention on residents' fear of crime and perceptions of the police*. <https://doi.org/10.1177/1461355719856039>
- Lorenc, T., Petticrew, M., Whitehead, M., Neary, D., Clayton, S., Wright, K., Thomson, H., Cummins, S., Sowden, A., & Renton, A. (2013). Environmental interventions to reduce fear of crime: Systematic review of effectiveness. *Systematic Reviews*, 2(1), 30. <https://doi.org/10.1186/2046-4053-2-30>
- Mastorocco, N., & Minale, L. (2018). News media and crime perceptions: Evidence from a natural experiment. *Journal of Public Economics*, 165, 230–255.

- Medina, J. C., & Rodrigues, H. (2019). The Effects of Victimization and Fear of Crime on the Legal Socialization of Young Adolescents in São Paulo, Brazil. *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, 63(8), 1148–1174.
<https://doi.org/10.1177/0306624X18818810>
- Mellgren, C. (2011). Neighbourhood influence on fear of crime and victimization in Sweden: A review of the crime survey literature. *Internet Journal of Criminology*.
- Mills, C. W. (1959). *The Sociological Imagination*. New York, NY.
- Mohan, J., Twigg, L., & Taylor, J. (2011). Mind the double gap: Using multivariate multilevel modelling to investigate public perceptions of crime trends. *The British Journal of Criminology*, 51(6), 1035–1053. <https://doi.org/10.1093/bjc/azr041>
- Myrdal, G. (1962). An American Dilemma. *Race*, 4(1), 3–11.
- Nair, G., Ditton, J., & Phillips, S. (1993). ENVIRONMENTAL IMPROVEMENTS AND THE FEAR OF CRIME: The Sad Case of the 'Pond' Area in Glasgow. *The British Journal of Criminology*, 33(4), 555–561. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a048359>
- Nilsson, A., & Estrada, F. (2003). Victimization, inequality and welfare during an economic recession: A study of self-reported victimization in Sweden 1988–99. *British Journal of Criminology*, 43(4), 655–672. <https://doi.org/10.1093/bjc/43.4.655>
- Noble, J., & Jardin, A. (2020). From Victimization to Fear: Fear of Crime and its Variations Among Victims. *British Journal of Criminology*, 60(2), 468–489. <https://doi.org/10.1093/bjc/azz051>
- O'Brien, D. T., Farrell, C., & Welsh, B. C. (2019). Looking Through Broken Windows: The Impact of Neighborhood Disorder on Aggression and Fear of Crime Is an Artifact of Research Design. *Annual Review of Criminology*, 2(1), 53–71. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011518-024638>
- Oksala, J. (2013). Neoliberalism and Biopolitical governmentality. In J. Nilsson (Ed.), *Foucault, Biopolitics, and Governmentality*. Södertörn University.

- Owens, A. (2013). Perceptions of Disorder, Violence, and Safety Amid the Transformation of Assisted Housing. *Cityscape*, 15(3), 77–104.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: A review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365–387.
- Pan, C. (n.d.). Breadline Britain in the 1990s. In *Poverty and crime*. Retrieved 2 January 2023, from <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429460173-6/poverty-crime-christina-pantazis-david-gordon>
- Pantazis, C. (2000). 'Fear of Crime', Vulnerability and Poverty. *The British Journal of Criminology*, 40(3), 414–436. <https://doi.org/10.1093/bjc/40.3.414>
- Parker, J. N. (2018). Broken Windows as Growth Machines: Who Benefits from Urban Disorder and Crime? *City & Community*, 17(4), 945–971. <https://doi.org/10.1111/cico.12347>
- Perez, J. E. (2018). *The California Economy and Crime Rates from 1980 to 2015: An Analysis of the Impact of Economic Recessions on Crime and the Public Fear of Crime* [PhD Thesis]. Northcentral University.
- Pfeiffer, C., Windzio, M., & Kleimann, M. (2005). Media use and its impacts on crime perception, sentencing attitudes and crime policy. *European Journal of Criminology*, 2(3), 259–285.
- Prieto Curiel, R., & Bishop, S. (2017). Modelling the fear of crime. *Proceedings of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 473(2203), 20170156. <https://doi.org/10.1098/rspa.2017.0156>
- Prieto Curiel, R., & Bishop, S. R. (2016). A metric of the difference between perception of security and victimisation rates. *Crime Science*, 5(1), 12. <https://doi.org/10.1186/s40163-016-0060-y>
- Prieto Curiel, R., & Bishop, S. R. (2018). Fear of crime: The impact of different distributions of victimisation. *Palgrave Communications*, 4(1), Article 1. <https://doi.org/10.1057/s41599-018-0094-8>

- Pryce, D. K., Fuller, K., Brown, R. A., & VanEaton, T. (2020). Examining the Relationship between Citizen Contact with the Community Prosecutor and Fear of Crime. *Victims & Offenders*, 15(5), 574–593. <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1754312>
- Reka, S., Buil-Gil, D., [Link to external site, this link will open in a new window](#), Vozmediano, L., Guedes, I. S., & [Link to external site, this link will open in a new window](#). (2021). Towards a Place-based Measure of Fear of Crime: A Systematic Review of App-based and Crowdsourcing Approaches. *Environment and Behavior*, 53(9), 1013–1044. <https://doi.org/10.1177/0013916520947114>
- Rueda, D., & Stegmueller, D. (2016). The externalities of inequality: Fear of crime and preferences for redistribution in Western Europe. *American Journal of Political Science*, 60(2), 472–489. <https://doi.org/10.1111/ajps.12212>
- Sahlin Lilja, H. (2021). *The Emergence, Establishment och Expansion of Fear of Crime Research in Sweden*. Lund University.
- Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (1999). Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. *American Journal of Sociology*, 105(3), 603–651.
- Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (2004). Seeing Disorder: Neighborhood Stigma and the Social Construction of 'Broken Windows'. *Social Psychology Quarterly*, 67(4), 319.
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). *Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy*. <https://doi.org/10.1126/science.277.5328.918>
- Sarnecki, J. (2003). *Introduktion till Kriminologi*. Studentlitteratur.
- Sarnecki, J. (2022). Våldsutvecklingen i Sverige. In J. Sarnecki & A. Rostami (Eds.), *Det svenska tillståndet: En antologi om brottsutvecklingen i Sverige* (pp. 23–63). Studentlitteratur.
- Scherg, R. H., & Ejrnæs, A. (2022). Heterogeneous Impact of Victimization on Sense of Safety: The Influence of Past Victimization. *Victims & Offenders*, 17(3), 395–420. <https://doi.org/10.1080/15564886.2021.1943091>
- Sennett, R. (2007). *The culture of the new capitalism*. Yale University Press.

- Sennett, R. (2021). *The uses of disorder: Personal identity and city life*. Verso Books.
- Sennett, R., & Sendra, P. (2022). *Designing disorder: Experiments and disruptions in the city*. Verso Books.
- Shelden, R. G. (2004). Assessing “Broken Windows”: A Brief Critique. *Center on Juvenile and Criminal Justice*, [Http://198.170](http://198.170), 117(11).
- Shi, L. (2020). *Public Perceptions of Crime Trends: Measurement, Perceived Causes, and Behavioral Consequences*. State University of New York at Albany.
- Shi, L. (2022). Crime trend perceptions, negative emotions, and public punitiveness: A survey experiment of information treatment. *Journal of Experimental Criminology*, 18(2), 277–295. <https://doi.org/10.1007/s11292-020-09454-7>
- Short, E., & Ditton, J. (1998). SEEN AND NOW HEARD: Talking to the Targets of Open Street CCTV. *The British Journal of Criminology*, 38(3), 404–428.
- Sivarajasingam, V., Guan, B., Page, N., Moore, S., & Shepherd, J. (2021). *Violence in England and Wales in 2020: An accident and emergency perspective*.
- Skogan, W. (2015). Disorder and decline: The state of research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 52(4), 464–485.
- Smith, W. R., Torstensson, M., & Johansson, K. (2001). Perceived Risk and Fear of Crime: Gender Differences in Contextual Sensitivity. *International Review of Victimology*, 8(2), 159–181. <https://doi.org/10.1177/026975800100800204>
- Snowden, S. (2020). *Is “Sluta skjut” the silver bullet to reduce violent crime in Malmö? A constructivist grounded theory approach exploring public perception of crime and crime prevention programmes*. Malmö universitet/Hälsa och samhälle.
- Solymosi, R., Buil-Gil, D., Vozmediano, L., & Guedes, I. S. (2021). Towards a place-based measure of fear of crime: A systematic review of app-based and crowdsourcing approaches. *Environment and Behavior*, 53(9), 1013–1044. <https://doi.org/10.1177/0013916520947114>

- Stanko, E. (1990). *Everyday violence: How women and men experience sexual and physical danger*. HarperCollins.
- Stanko, E. (1995). Women, Crime, and Fear. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539, 46–58.
- Sutherland, A., Brunton-Smith, I., & Jackson, J. (2013). Collective efficacy, deprivation and violence in London. *British Journal of Criminology*, 53(6), 1050–1074.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azt050>
- Taylor, R. B. (2002). Fear of Crime, Social Ties, and Collective Efficacy: Maybe Masquerading Measurement, Maybe Deja Vu All over Again. *Justice Quarterly*, 19(4), 773–792.
<https://doi.org/10.1080/07418820200095421>
- Thal, A. (2017). Class isolation and affluent Americans' perception of social conditions. *Political Behavior*, 39(2), 401–424. <https://doi.org/10.1007/s11109-016-9361-9>
- Tham, H. (2018). *Kriminalpolitik: Brot och straff i Sverige sedan 1965*. Norstedts Juridik AB.
- Therborn, G. (2020). Sweden's turn to economic inequality, 1982–2019. *Structural Change and Economic Dynamics*, 52, 159–166. <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2019.10.005>
- Tonry, M. (2014a). Why Crime Rates Fall and Why They Don't: Preface. *Crime and Justice: A Review of Research*, 43, vii–x.
- Tonry, M. (2014b). Why Crime Rates Are Falling throughout the Western World. *Crime and Justice*, 43, 1–63. <https://doi.org/10.1086/678181>
- Tseloni, A., Mailley, J., Farrell, G., & Tilley, N. (2010). Exploring the international decline in crime rates. *European Journal of Criminology*, 7(5), 375–394.
<https://doi.org/10.1177/1477370810367014>
- Tyler, T. R. (1980). Impact of directly and indirectly experienced events: The origin of crime-related judgments and behaviors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(1), 13–28.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.39.1.13>

- Valente, R., Crescenzi Lanna, L., & Chainey, S. (2019). Participatory design of a thematic questionnaire in the field of victimization studies. *European Journal of Criminology*, 16(2), 170–187. <https://doi.org/10.1177/1477370818769597>
- Valente, R., Valera Pertegas, S., & Guàrdia Olmos, J. (2022). Feeling unsafe in Italy's biggest cities. *European Journal of Criminology*, 19(4), 849–867. <https://doi.org/10.1177/1477370820932075>
- Vieno, A., Roccato, M., & Russo, S. (2013). Is fear of crime mainly social and economic insecurity in disguise? A multilevel multinational analysis. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 23(6), 519–535. <https://doi.org/10.1002/casp.2150>
- von Hofer, H. (2011). *Brott och straff i Sverige: Historisk kriminalstatistik 1750-2010. Diagram, tabeller och kommentarer*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Wacquant, L. (1999). Suitable enemies' foreigners and immigrants in the prisons of Europe. *Punishment & Society*, 1(2), 215–222.
- Wacquant, L. (2008). Ordering insecurity: Social polarization and the punitive upsurge. *Radical Philosophy Review*, 11(1), 1–19.
- Wacquant, L. (2009). *Punishing the poor*. duke university Press.
- Wacquant, L. (2015). From slavery to mass incarceration: Rethinking the “race question” in the United States. In *Globalization of Racism* (pp. 100–116). Routledge.
- Weatherburn, D., & Indermaur, D. (2004). *Public perceptions of crime trends in New South Wales and Western Australia*.
- Wikström, P.-O. (1985). *Everyday violence in contemporary Sweden: Situational and ecological aspects*. Stockholm : National Council for Crime Prevention [Brottsförebyggande rådet] : Liber/Allmänna förl., 1985 ; (Stockholm : Gotab).
- Wikström, P.-O. (1990). *Brott och åtgärder mot brott i stadsmiljön*. Brottsförebyggande rådet.

Williams, D., & Ahmed, J. (2009). The relationship between antisocial stereotypes and public CCTV systems: Exploring fear of crime in the modern surveillance society. *Psychology, Crime & Law, 15*(8), 743–758. <https://doi.org/10.1080/10683160802612882>

Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). Broken windows. *Critical Issues in Policing: Contemporary Readings, 395–407*.